

מובא במשנה דין קידושין ע"י תמר בשלושה אופנים שונים. כידוע כדי לקדש אשה צריך שמעשה הקידושין יהיה שווה פרוטה, עתה דנה המשנה האם בכל נתינתה או צירוף זה לשונה (שם מו.):

- א. האומר לאשה התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו, אם יש באחת מהן שוה פרוטה - מקודשת, ואם לאו - אינה מקודשת.
- ב. בזו ובזו ובזו, אם יש שוה פרוטה בכלן - מקודשת, ואם לאו - אינה מקודשת.
- ג. היתה אוכלת ראשונה ראשונה - אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה.

המשנה פותחת בדין הראשון, שאם אין שווה פרוטה בתמר אזי אינה מקודשת, גם אם הביא לה שני תמרים בצורה נפרדת. אך הדין השני, מאחד ומצרף בין התמרים, ולכן אם יהיה שווה פרוטה בצירוף כל התמרים אזי מקודשת. והדין השלישי עוסק, באשה שאוכלת את התמרים, ואינה מקודשת עד שיהיה באחד מן התמרים שווה פרוטה.

לכאורה שלושת הדינים מובנים בצורה פשוטה: א. צריך שיהיה שווה פרוטה התמר. ב. אם מצרף את התמרים צריך שיהיה שווה פרוטה. ג. אם אכלה את התמרים צריך שיהיה אחד שווה פרוטה.

אך הגמרא מקשה על הדין השלישי, ובעצם על כל מבנה המשנה. למה מתייחס הדין השלישי, לדין הראשון או השני? משום שהדין השלישי הוא המשך - 'היתה אוכלת וכו'!

ע"כ מנסה הגמרא לענות על השאלה כך (שם):

בזו ובזו ובזו, אם יש בכלן ש"פ כו'. אהייא? אילמא ארישא, מאי איריא אוכלת? אפי' מנחת נמי, דהא התקדשי לי בזו קאמר! אלא אסיפא. ואפילו בקמייתא? והא מלוה היא!

כלומר, אם הדין השלישי עוסק ברישא שמדובר שהיא מתקדשת ע"י תמר אחד, אזי גם ללא אכילה צריך שווה פרוטה! ואם מדובר בסיפא שהיא מצרפת את כל התמרים, אזי מה שהיא אכלה נחשב כהלואה - ואין קידושין במלווה! לכן אמר רבי יוחנן כך (שם):

אמר רבי יוחנן: הרי שלחן והרי בשר והרי סכין, ואין לנו לאכול.

משל מיוחד, המבטא את הקושי בביאור המשנה, שהרי לנו שולחן עם כל צרכי הסעודה (משנה), ואין אנו יודעים לפרשה. ויש לעיין במשמעות הביטוי הייחודי הנ"ל.

האמוראים ביארו את המשנה, רב ושמואל סברו שהדין השלישי מתייחס לרישא, ור' אמי סבר לסיפא (שם):

- א. רב ושמואל אמרי תרויהו: לעולם ארישא, ולא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא מנחת, דאי איכא שוה פרוטה אין, אי לא לא, אבל אוכלת, הואיל ומיקרבא הנייתה - אימא גמרה ומקניא נפשה, קמ"ל.
- ב. רבי אמי אמר: לעולם אסיפא, ומאי עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה? עד שיהא באחרונה שוה פרוטה.

כלומר, רב ושמואל מבארים, שאין חידוש בכך שאם קידש בשני תמרים שאינם שווים פרוטה כל אחד בנפרד - אינה מקודשת. אלא החידוש הוא שהאכילה של התמר יצרה הנאה אצל האשה, ומתוך כך תהיה מקודשת למרות שאין התמר שווה פרוטה.

רבי אמי סובר, שהדין השלישי עוסק באדם שקידש בצירוף כל התמרים, ואין התמרים האכולות מצטרפות גם אם יש בהם שווה פרוטה בכל אחת, אלא אם כן בתמר האחרון יהיה שווה פרוטה. [מבנה המשנה: א. מתחיל בכל תמר בנפרד - יחיד. ב. מצרף את התמרים - שניים. ג. חיבור של שני הדינים האמורים לעיל].

נחלקו הראשונים (תוס', רשב"א והראב"ד) האם רב ושמואל, ורבי אמי נחלקו, או לא (בודאי שיש צדדים לכאן ולכאן, בכל אופן אין סימטריה במחלוקתם, ע"כ ננסה לבאר עפ"י האמור בגמרא).

משיטתם של רב ושמואל, ורבי אמי, עולה נקודה משותפת, והיא שלאכילה אין השפעה על קידושי האשה. רב ושמואל סוברים - שהאכילה יש בה הנאה מרובה, אך אין היא מספיקה להעלות את שווי התמר כדי פרוטה. ורבי אמי סובר - שהאכילה קודם גמר הקידושין יש לה גדר של הלואה ולא יכולת לקדש בצירופם.

אולי רבי יוחנן במשל הנפלא רמז את הדבר הבא: 'הרי שלחן והרי בשר והרי סכין' - כלומר, כל אמצעי האכילה נמצאים כאן. ובנידון אצלנו, כל אמצעי הקידושין נמצאים: א. קבלה. ב. הנאה. ג. שווי. אך אין כאן קידושין - 'ואין לנו לאכול', כלומר, אין במהות האכילה לרומם את קניין הקידושין. לא מבחינה הנאתית כמו שסברו רב ושמואל, ולא מבחינה קבלתית כמו שסבר רבי אמי. ולשניהם אין השפעה על שווי התמר.

רבי יוחנן מדגיש, שיש פעמים רבות את כל האמצעים, אך חסר את הכלי - 'הפה' שבו הכל נוצר ('מלכות' - פה. זוהר יז.).